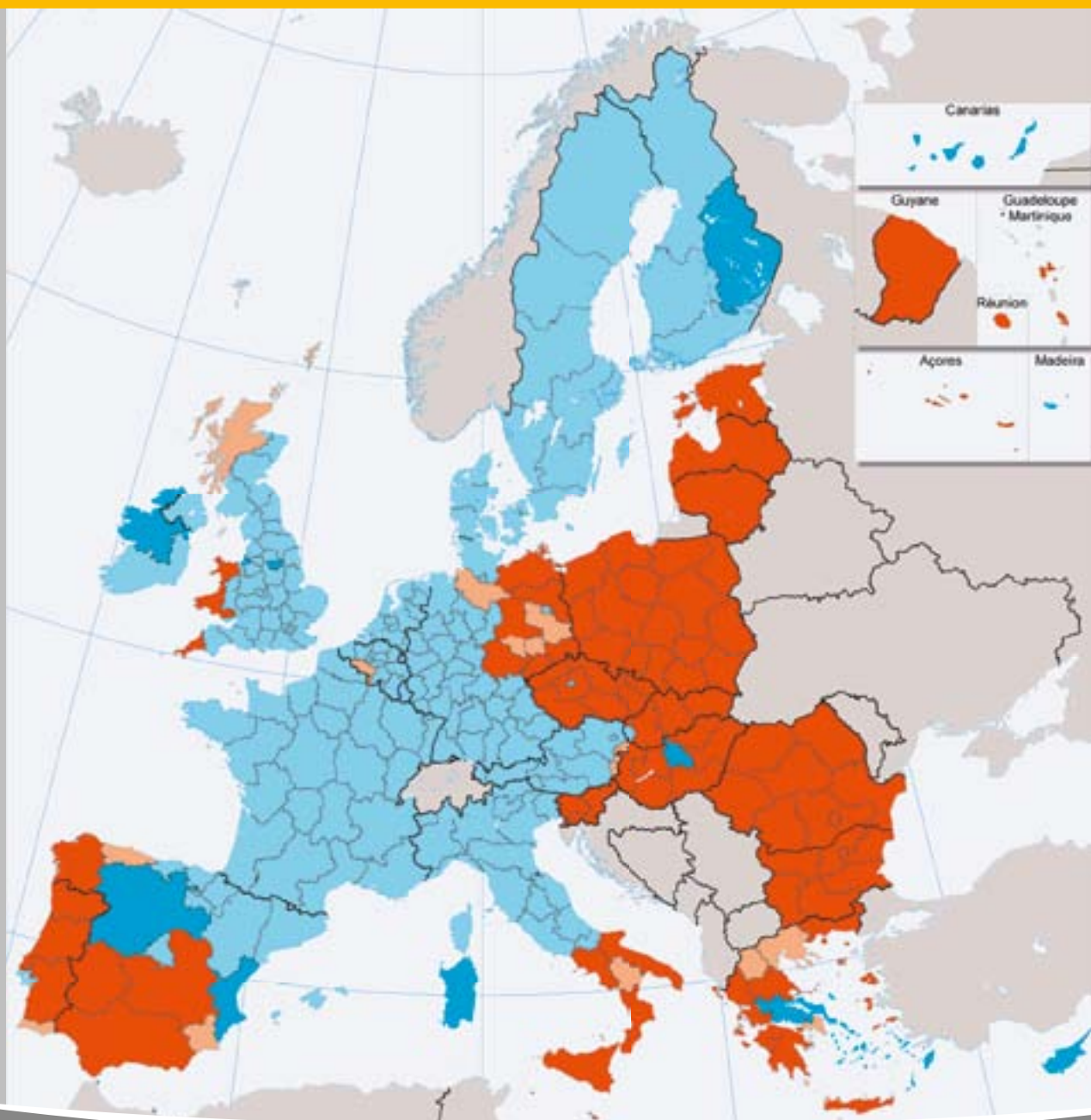

Sanglaudos politikos kontrolės sistema

Kaip sistema veikia 2007–2013 metų biudžetiniu laikotarpiu

Ižanginis žodis	3
1. Ižanga: Sanglaudos politika – fondai, veikla ir biudžetai 2007–2013 m. biudžetiniu laikotarpiu	5
2. Lėšų skirstymo ir kontrolės sistema	6–7
3. Kontrolės sistemos veikimas	8–11
4. Kontrolės sistema laikui bėgant – kaip užtikrinamas patikimumas	12–13
5. Kas vyksta radus pažeidimų?	14–15

Rankraštis parengtas 2009 m. spalio mėnesį.
© Europos Sąjunga, 2009
Leidžiama dauginti nurodžius šaltinį.

Atspausdinta Belgijoje

EUROPOS SĄJUNGOS LEIDINIŲ BIURAS
L-2985 Liuksemburgas

DOI: 10.2776/68266

Nuotraukos: p. 6, 7, 10, 11, 13, 14 © Istockphoto.
Redaktorius: Raphaël Goulet, Europos Komisija, Regioninės politikos generalinis direktoratas.
Ši brošiūra leidžiama Europos Sąjungos 22 oficialiomis kalbomis.
Leidinyje išsakytos nuomonės yra autoriaus ir nebūtinai atspindi Europos Komisijos požiūrį.

**Paweł
Samecki**

Regioninės
politikos komisaras

**Vladimir
Špidla**

Užimtumo, socialinių
reikalų ir lygių
galimybių komisaras

Ižanginis žodis

Sanglaudos politikos programos, bendrai finansuojamos iš ES biudžeto, padeda pertvarkyti regionų ir nacionalinę ekonomiką investuojant į infrastruktūrą, verslo plėtrą, mokymus, inovacijas ir aplinkosaugą. Šios programos skatina ilgalaikę tvarią plėtrą bei ženkliai prisideda prie naujų darbo vietų kūrimo.

Vienas iš pagrindinių regioninės politikos sėkmę lemiančių veiksnių – decentralizuota lėšų skirstymo sistema. Programos valdomos regionų ir vietos lygmeniu, taigi atrinkti projektai atitinka būtent to lygmens prioritetus. Tačiau tai lemia didesnę kontrolės riziką, nes išauga susijusių institucijų skaičius ir taip pailgėja kontrolės grandinė.

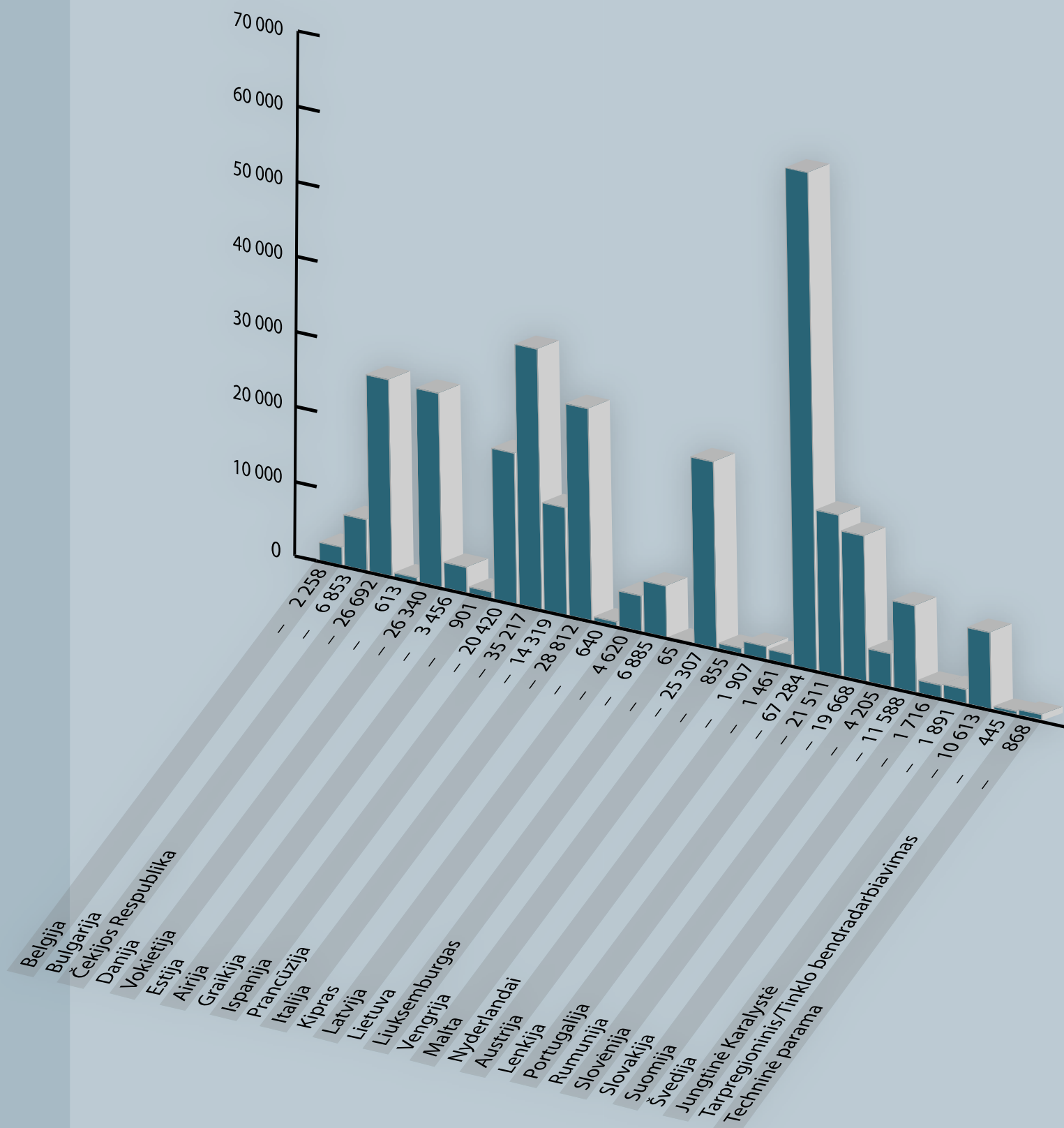
Siekiant užtikrinti, kad Europos Sąjungos mokesčių mokėtojų pinigai naudojami tinkamai, būtina gera darbuotojų mokymo ir konsultavimo sistema, užtikrinanti, kad visi teisingai supranta taikomas taisykles, ir taip pat reikalingi veiksmingi kontrolės mechanizmai, padedantys aptikti ir taisyti klaidas bei užkirsti kelią mėginimams sukčiauti.

Esame įsitikinę, kad turint aiškesnę ir stipresnę teisinį pagrindą 2007–2013 m. programų laikotarpiui, Komisijai ir valstybėms narėms kartu pavyks pasiekti, kad Sanglaudos politikos kontrolės sistema veiktų sėkmingai ir užtikrintų standartus, kurių tikisi ES mokesčių mokėtojai bei stebėseną vykdomas Europos Parlamentas.

Paweł Samecki

Vladimir Špidla

Sanglaudos politikai 2007–2013 m. skirtos ES lėšos,
kiekvienai valstybei narei, milijonais eurų

Ižanga: Sanglaudos politika – fondai, veikla ir biudžetai 2007–2013 metų biudžetiniu laikotarpiu

Sanglaudos politikos finansavimas skiriamas pagal septynerių metų Veiklos programas iš trijų fondų:

- Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), kuris finansuoja infrastruktūros projektus, miestų atnaujinimą, vietos ekonomikos plėtrą, įskaitant smulkias ir vidutines įmones, tarptautinį ir tarpregioninį bendradarbiavimą;
- Europos socialinio fondo (ESF), kuris finansuoja mokymus, ypač skirtus pažeidžiamiausioms visuomenės grupėms bei bedarbiams, ir švietimo bei mokymo sistemų plėtojimą;
- Sanglaudos fondo, atskiros priemonės su ypatingomis taisyklėmis, skirtos transporto ir aplinkosaugos infrastruktūrai finansuoti.

347,410 milijardų eurų Europos Sąjungos lėšų – arba apie 50 milijardų eurų per metus, trečdalis ES biudžeto, – skiriama valstybėms narėms regioninio ir socialinio vystymosi skirtumams mažinti 2007–2013 m. finansinės perspektyvos laikotarpiu.

ERPF ir ESF – pradiniai „Struktūriniai fondai“, naudojami visoje Europos Sąjungoje. Sanglaudos fondas buvo sukurtas 1992 m. ir yra skirtas tik toms šalims, kurių BNP (bendros nacionalinės pajamos) 2001–2003 m. laikotarpiu buvo mažesnės negu 90 % ES-25 valstybių narių vidurkio. Sanglaudos politikai skiriamos biudžeto lėšos kiekvienai valstybei narei priklauso nuo gyventojų skaičiaus ir šalies BVP.

2

Lėšų skirstymo ir kontrolės sistema

Decentralizuota lėšų skirstymo sistema yra neatsiejama nuo daugiapakopės, integruotos kontrolės sistemos

Sanglaudos politikos išlaidas valdo Komisija ir 27 valstybės narės kartu, pagal vadinamąją „bendro valdymo“ sistemą. Neatsiejamas Sanglaudos politikos elementas yra jos decentralizuotas pobūdis, kai valstybėms narėms tenka vadovaujamas vaidmuo sprendžiant, kaip naudoti lėšas bei prisiimant atsakomybę už tinkamą lėšų valdymą. Šimtai organizacijų valstybėse narėse dalyvauja valdant skirtingas veiklos programų dalis ir šimtai tūkstančių paramos gavėjų įgyvendina skirtingus projektus. Komisija prižiūri, kad išlaidos atitiktų numatytus strateginius prioritetus ir finansines nuostatas. Pagal EB sutartį Komisija yra atsakinga už tinkamą biudžeto įgyvendinimą. Du iš jos departamentų, o būtent Regioninės politikos bei Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generaliniai direktoratai daugiausia yra atsakingi už Sanglaudos politikos išlaidų priežiūrą.

Lėšų naudojimo tikslai ir prioritetai yra numatomi nacionaliniu ar regionų lygiu atskirose veiklos programose, dėl kurių susitaria Komisija ir kiekviena valstybė narė ir kurias oficialiai patvirtina Komisija. 2007–2013 metų laikotarpiui numatyta 316 veiklos programų. Už programas atsakingos institucijos atranka projektus, kuriais siekiama numatytų tikslų ir kuriems skiriamos lėšos. Laikotarpio metu valstybė narė reguliariai deklaruoja Komisijai programos vykdymo išlaidas, o Komisija apmoka sutartą ES lėšų dalį. Paramos gavėjai iki 2015 m. galo turi baigti projektus ir pateikti projektų išlaidas. Už programas atsakingos institucijos tuomet teikia galutinį išlaidų apmokėjimo prašymą ir programa uždaroma valstybei narei gavus galutinį mokėjimą.

Taisyklės ir sąlygos neatsiejamos nuo veiksmingų kontrolės mechanizmų ir prevencijos

Projektų finansavimui pagal veiklos programas taikomos tam tikros taisyklės ir sąlygos, numatomos iš dalies ES ir iš dalies valstybės narės lygiu. Šios taisyklės sukurtos siekiant užtikrinti pagrįstą lėšų naudojimą, tinkamą programų valdymą ir Bendrijos politikos nuostatų laikymąsi.

Taisyklėse numatoma:

- bendrai finansuojamos veiklos vieta ir pobūdis,
- projektų atrinkimo kriterijai,
- projektų išlaidų-naudos santykio ir pajamų galimybių vertinimas,
- laikotarpis, per kurį leidžiama panaudoti lėšas,
- mažiausia savų lėšų dalis, reikalinga projektams, tenkinantiems ES prioritetus, tokius kaip inovacijos, darbo vietų kūrimas ir aplinkosauga,
- nefinansuojama ar dalinai finansuojama veikla arba išlaidų kategorijos,
- projekto dokumentų trumpalaikis paėmimas audito tikslams,
- deramas projekto viešinimas,
- konkurencingi viešieji konkursai, ekonominio, socialinio ir aplinkosaugos poveikio vertinimas, kur taikytina – Valstybės paramos taisyklių atitikimas.

Ar taisyklės ne per daug sudėtingos?

Dauguma išsamių projekto tinkamumo taisyklių nustatomos nacionaliniu lygiu, o tai reiškia, kad valstybė narė gali užtikrinti, kad taisyklės būtų aiškios ir paprastos taikyti bei gerai suprantamos paramos gavėjams.

Komisija kartu su nacionaliniais ekspertais peržiūrėjo teisės aktus, ieškodama galimybių juos „supaprastinti“. Reglamentuose jau įvesta pakeitimų 2008 m. pabaigoje ir pirmąjį 2009 m. pusmetį, taip pat pakeitimų pasiūlymus ketinama tvirtinti šių metų pabaigoje.

Tam tikras taisyklių sudėtingumas yra neišvengiamas, nes būtina užtikrinti, kad 347 milijardai eurų būtų panaudoti pagal paskirtį ir kartu taikyti kitų Bendrijos politikos krypčių taisykles, pavyzdžiui, Valstybės paramos nuostatas ar viešųjų pirkimų procedūras.

Pagal bendro valdymo schemą valstybės narės tiesiogiai atsako už programų išlaidų kontrolę, o Komisija atlieka nacionalinių sistemų priežiūros vaidmenį. Tam, kad tinkamai atliktų savo funkcijas, skirtingi kontrolės lygmenys turi būti nepriklausomi vienas nuo kito. Valstybėse narėse yra trys kontrolės lygmenys, kuriuos kiekvienoje programoje atitinka Valdančioji institucija, Sertifikuojanti institucija ir Audito institucija. Daugiapakopė kontrolės sistema integruojama remiantis aiškiai paskirstyta atsakomybe įvairiems sistemos veikėjams, nustatytais reikalaujamo darbo standartais, o taip pat ataskaitų sistemomis bei grįžtamojo ryšio mechanizmais taip, kad kiekvienas kontrolės lygmuo remtųsi ankstesniojo lygmens darbu, siekiant sumažinti kontrolės krūvį, visų pirma, paramos gavėjams. Tokia integracija vadinama „vieningo audito“ procedūra.

Prevencijos priemonės sudaro dalį bendros kontrolės strategijos. Informacijos sklaida, būtinas geros valdymo ir kontrolės sistemos elementas, padeda išvengti pažeidimų ir skatinti nuostatų laikymąsi.

Be kitos informacinės veiklos, už programas atsakingos institucijos privalo skirti lėšas paramos gavėjų bei su programomis susijusių institucijų mokymams bei konsultacijoms. Komisija taip pat rengia konsultacijas ir mokymus, bet kad jie turėtų poveikį, reikia informaciją perduoti ir paramos gavėjams.

3.2 Audito vaidmuo

Nacionaliniu lygiu atliekamas auditas patikrina Valdančiosios ir Sertifikuojančios institucijų vykdomos kontrolės veiksmingumą, kad nustatytų, ar išlieka pavojus patvirtinti netinkamas išlaidas. Kai atliktas auditas atskleidžia pažeidimus, auditoriai teikia rekomendacijas. Taip vertinant valdymo ir kontrolės sistemų veiksmingumą užtikrinamas nuolatinis grįžtamasis ryšys. ES institucijų vykdomi auditi tikrina bendrą nacionalinių kontrolės sistemų darbą. Tačiau auditi negali užpildyti spragų, kurias palieka neveiksminga pirmojo lygmens kontrolė ar neatidus tikrinimas prieš patvirtinant išlaidas.

Audito institucijos vaidmuo – auditi patikimumui užtikrinti

Valstybės narės Audito institucijos (ar Audito institucijų) pagrindinė funkcija – užtikrinti sistemos patikimumą, vykdant svarbias reglamentuose nurodytas užduotis laikotarpio pradžioje, programos įgyvendinimo metu ir baigiant įgyvendinti programą.

Audito institucijos vaidmuo

Programos įgyvendinimo metu **Audito institucija** tikrina kontrolės sistemų veiksmingumą ir atsiskaito už savo darbą teikdama Komisijai kasmetinę kontrolės ataskaitą kartu su prie jos pridedama audito nuomone. Jos darbas remiasi audito strategija, kurią Komisija tvirtina programų įgyvendinimo pradžioje ir nuolat atnauja. Audito institucijos darbas atliekamas pagal parengtą standartinę audito metodologiją, kuri remiasi sistemų vertinimais pagal išsamius per referencinį 12 mėnesių laikotarpį deklaruotų projekto išlaidų patikrinimus. Metodologija, apimanti statistinius tyrimus, leidžia nustatyti kiekvienai programai ar programų grupei būdingą klaidų dažnį, kuris parodo sistemos darbo veiksmingumą arba būtinybę gerinti sistemos darbą. Audito institucija savo išvadas pateikia Valdančiajai ir Sertifikuojančiai institucijoms ir tikrina, kaip įgyvendinamos duotos rekomendacijos.

Programos įgyvendinimo pabaigoje Audito institucija yra atsakinga už galutinę deklaraciją ir ataskaitą, teikiamą Komisijai.

Komisijos vaidmuo – priežiūra

ES lygmeniu **Komisijos** vaidmuo – **stebėti**, ar valstybių narių kontrolės sistemos tinkamai parengtos ir veiksmingos, taikant šias priemones:

- atitikties vertinimo procedūra (žiūrėti 4 punktą), audito strategijų tvirtinimas ir metinių kontrolės ataskaitų bei audito nuomonių nagrinėjimas;
- auditų vykdymas valstybėse narėse, užtikrinant, kad sistemos dirba veiksmingai. Komisija pagrindinį dėmesį skiria Audito institucijų darbo patikimumui bei jų teikiamoms metinėms ataskaitoms ir audito nuomonėms. Be to, tikrinamos ir didelės rizikos programos įgyvendinančios Valdančiosios institucijos ir/ar Sertifikuojančios institucijos;
- valstybės narės pateikiamos informacijos apie pažeidimus ir netinkamai išmokėtų lėšų grąžinimą nagrinėjimas;
- gairėms rengti ir gerai praktikai skleisti skirtų oficialių konsultacijų teikimas. Reglamentavimo ir kontrolės klausimai nuolat aptariami valdymo komitete, kurį sudaro Komisijos ir valstybių narių atstovai (Fondų koordinavimo komitetas, COCOF), ESF patariamojo komiteto techninėje darbo grupėje ir techniniuose susitikimuose su Audito institucijomis;
- užtikrinimas, kad programos pabaigoje visos programai skirtos lėšos būtų tinkamai pagrįstos.

Komisija taip pat prižiūri programų valdymą, nagrinėdama metines įgyvendinimo ataskaitas, dalyvaudama stebėsenos komiteto posėdžiuose, kur aptariama aktuali su programų įgyvendinimu susijusi informacija, bei tikrindama mokėjimų prašymus.

Komisijos tarnybos Regioninės politikos ir Užimtumo generaliniuose direktoratuose vadovaujasi nuolat atnaujinama audito strategija, kad užtikrintų patikimą, veiksmingą ir ilgalaikį valdymo ir kontrolės sistemų įdiegimą ir darbą. Strategija rengiama pasitelkiant valstybių narių pateiktos informacijos analizės bei savo atliktų auditų rezultatus.

Šios tarnybos pateikia skirtingų valstybių narių sistemų ir programų veiksmingumo įvertinimą savo metinėse veiklos ataskaitose. Audito programa ruošama remiantis rizikos vertinimu, kuriame ypač atsižvelgiama į projektui skirtų ES lėšų dydį ir rizikos veiksnius, numatomus žinant silpnąsias valdančiųjų įstaigų, vykdomų operacijų ir paramos gavėjų vietas. Jei valstybė narė skubiai nesiima taisomųjų priemonių, Komisija gali sustabdyti mokėjimus ir taikyti finansinių klaidų taisymo procedūras, kad atgautų anksčiau tikėtina nepagrįstai išmokėtas lėšas (žiūrėti 5 punktą).

Europos Audito

Rūmai (EAR) – išorės auditorius

Kartą per metus Europos Audito Rūmai teikia „patikinimo pareiškimą“, kad praėjusiais finansiniais metais ES pajamos ir išlaidos įvairiose biudžeto srityse buvo teisėtos ir tikslingos. Vertinimai remiasi auditais, kuriuos Rūmai atlieka valstybėse narėse ir Komisijoje, ir yra skelbiami Rūmų metinėje ataskaitoje kartu su Komisijos atsakymais.

Rengdami metinį Sanglaudos politikos vertinimą, Rūmai valstybėse narėse atlieka reprezentuojančios imties, kurią sudaro maždaug 180 projektų, auditą bei išanalizuoja valstybių narių kontrolės sistemų veiksmingumą ir Komisijos vykdomą sistemų priežiūros darbą.

3.3 Patikinimo pareiškimas ir biudžeto įvykdymo patvirtinimas

Kaip buvo panaudotos ES lėšos, Europos Parlamentas ir Taryba tikrina pagal kasmetinę nuo lapkričio iki

balandžio truncančią biudžeto įvykdymo procedūrą, kurios pabaigoje Parlamentas balsuoja dėl Komisijos sąskaitų uždarymo ir biudžeto įvykdymo patvirtinimo. Rūmų metinė ataskaita, specialiosios ataskaitos ir Komisijos atsakymai yra pagrindinis duomenų šaltinis biudžeto įvykdymo patvirtinimo diskusijose. 2000–2006 m. biudžetinio laikotarpio Sanglaudos politikos išlaidų kontrolės sistemų veiksmingu-

mo įvertinime Rūmai nurodo, kad kontrolės sistemos dirbo nepakankamai veiksmingai, nes tikrinant apmokėtas išlaidas rastas didelis klaidų dažnis. Rūmai dar nepateikė savo nuomonės dėl kontrolės struktūrų darbo veiksmingumo 2007–2013 m. biudžetiniu laikotarpiu. Europos Parlamentas ir Taryba (biudžeto valdymo institucijos) su biudžeto įvykdymo patvirtinimu teikia ir rekomendacijas Komisijai bei kitoms su ES lėšų valdymu susijusioms įstaigoms. Rūmai seka, kaip įgyvendinamos šios rekomendacijos, ir savo pastabas apie daromą pažangą įtraukia į biudžeto valdymo institucijoms teikiamas ataskaitas.

Kodėl Sanglaudos politika dar negavo teigiamo vertinimo iš Europos Audito Rūmų ir kas yra daroma?

Sanglaudos politikos išlaidos yra viena sudėtingiausių biudžeto sričių, kuriai būdinga didelė rizika dar labiau apsunkina veiksmingą kontrolę.

Yra priežasčių manyti, kad 2007–2013 m. laikotarpiu klaidų dažnis programų išlaidose turėtų būti daug mažesnis, nes praėjusiu laikotarpiu daugelio valstybių narių valdymo ir kontrolės sistemos buvo patobulintos, į 2007–2013 m. laikotarpio teisės aktus buvo įtraukti aiškesni ir griežtesni kontrolės reikalavimai, be to, kontrolės sistemų veikimas tikrinamas pagal atitikties vertinimo procedūras prieš Komisijai atliekant bet kokius mokėjimus.

2008–2009 metais Komisija įvykdė veiksmų planą, siekdama paspartinti naujų programų tobulinimą bei užtikrinti, kad netinkamos išlaidos būtų pašalintos iš 2000–2006 m. programų prieš jas uždarant. Veiksmų planas, kuriame buvo sekama Audito Rūmų rekomendacijomis, pasižymėjo dvilype strategija:

- padėti valstybėms narėms geriau patikrinti projektų išlaidų tinkamumą prieš teikiant mokėjimo prašymus Komisijai;
- imtis priemonių mokėjimams sustabdyti ar lėšoms atsiimti, jei valstybės narės neatitinka reikiamų standartų.

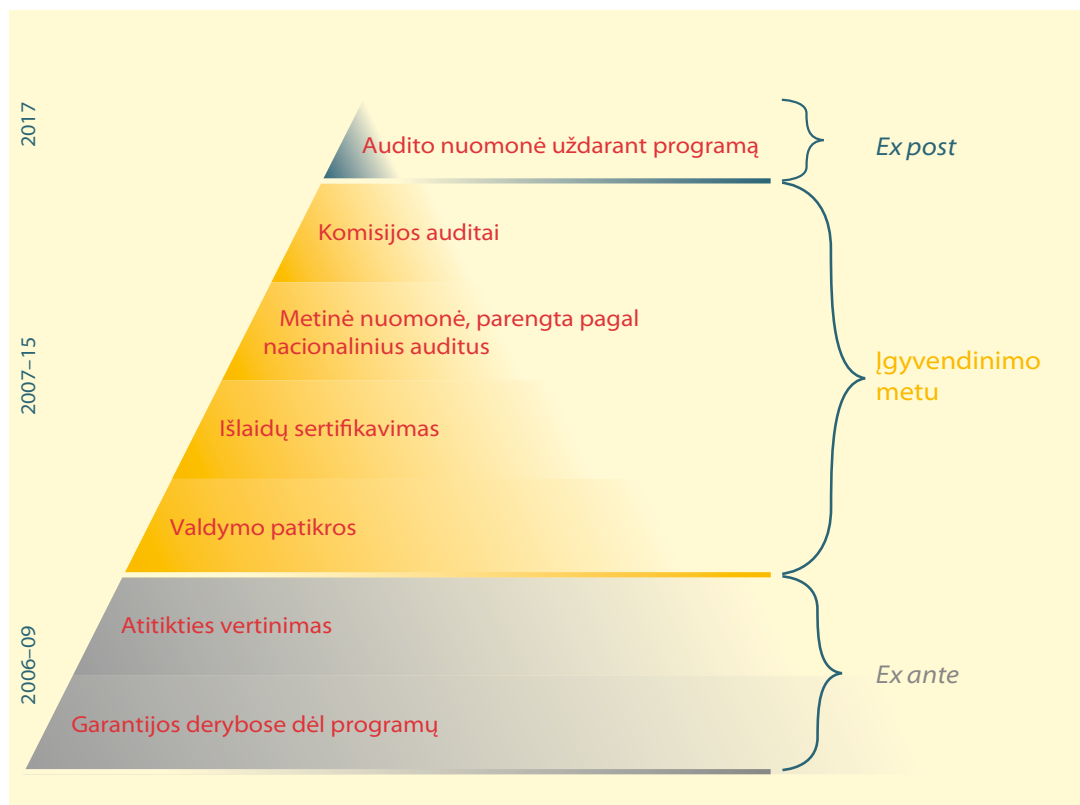
Komisija taip pat kėlė klausimą, kokį klaidų dažnio atskaitos tašką turėtų naudoti Audito Rūmai vertindami skirtingų politikos sričių kontrolės sistemų veiksmingumą (žr. „Siekiant bendro supratimo: toleruotinos klaidų rizikos sąvoka“, COM(2008) 866). Vykdam per devynerių metų laikotarpį įgyvendinamas Sanglaudos politikos programas, kurių kontrolės sistema veikia daugiamečiu pagrindu, siekiama užtikrinti, kad prieš programos uždarymą klaidų dažnis būtų labai mažas, nes per tą laiką išlaidos patikrinamos visuose valdymo ir kontrolės sistemos lygmenyse.

4

Kontrolės sistema laikui bėgant – kaip užtikrinamas patikimumas

Kontrolės sistemų veiksmingumą ir patikimumą užkardant, aptinkant ir taisant pažeidimus stengiamasi užtikrinti viso programos laikotarpio metu. Patikimumo užtikrinimo sudėtinės dalys pavaizduotos šioje diagramoje.

Ex ante – kontrolės sistemos įdiegimas

Derybose dėl operacinių programų Komisija užtikrina, kad už programas atsakingos institucijos yra tinkamai paskirtos, o praėjusiu laikotarpiu nustatytos sistemų darbo problemos yra veiksmingai sprendžiamos.

Patvirtinus programas, **atitikties vertinimo** procedūra padeda pasiekti, kad kontrolės sistemos būtų veiksmingai įdiegtos prieš apmokant bet kokias išlaidas. Per 12 mėnesių nuo programos patvirtinimo nacionalinė audito institucija – dažniausiai Audito institucija – turi išduoti programos vidaus kontrolės sistemų atitikties sertifikatą. Komisija peržiūri atitikties vertinimo ataskaitą ir nuomonę, kad įsitikintų jų nuoseklumu ir patikimumu. Tik kai buvo imtasi reikiamų taisomųjų priemonių ir Komisija yra tikra, kad kontrolės sistema pilnai atitinka reglamentų reikalavimus, yra pradedamas programos išlaidų apmokėjimas. Programos laikotarpio pradžioje Komisija taip pat išnagrinėja ir patvirtina audito strategiją, kurią teikia Audito institucija per devynis mėnesius nuo programos patvirtinimo.

Programos įgyvendinimo metu

Patikimumą Komisijai užtikrina Sertifikuojančios institucijos siunčiami išlaidų patvirtinimai (žiūrėti 3.1 punktą) bei Audito institucijos teikiama metinė kontrolės ataskaita ir audito nuomonė (žiūrėti 3.2 punktą), o taip pat pačios Komisijos atliekamų auditų rezultatai (žiūrėti 3.2 punktą).

Valstybių narių atskaitomybė

Dar vienas naujas kontrolės sistemos elementas buvo įtrauktas 2006 metais, peržiūrėjus ES lėšoms taikomą finansinį reglamentą. Kasmet iki vasario 15 dienos valstybės narės, atitinkamu centrinės administracijos lygiu, privalo pateikti visų Sertifikavimo institucijos atliktų išlaidų patvirtinimų ir Audito institucijos pateiktų audito nuomonių „**metinę santrauką**“, apimančią visas praeitas kalendoriniais metais valstybės narės vykdytas programas. Taip tikimasi sutvirtinti Komisijos ir valstybių narių atskaitomybės grandinę naudojant ES lėšas pagal bendro valdymo schemą. Valstybės narės skatinamos išreikšti savo nuomonę apie valdymo ir kontrolės sistemų užtikrinamą patikimumą bei nurodyti problemas ir galimus jų sprendimo būdus. Metinės santraukos pirmą kartą buvo teikiamos 2008 m. vasarį.

Kai kurios valstybės narės žengia dar toliau ir politiniu lygmeniu teikia savanoriškas „nacionalines deklaracijas“, kurių auditą atlieka nacionalinės aukščiausiosios audito institucijos (AAI). Komisija skatina šias iniciatyvas, nes tokios deklaracijos gali ženkliai prisidėti užtikrinant įvairių nacionalinių sistemų lygmenų darbo patikimumą. AAI bendradarbiavimas su Europos Audito Rūmais vyksta dviem pagrindiniais lygmenimis: 1) reguliariuose AAI ir EAR vadovų susitikimuose, ir 2) Ryšių palaikymo komiteto, kur susitinka AAI ir EAR ryšių palaikymo pareigūnai, posėdžiuose. Ryšių palaikymo komiteto sukurtos darbo grupės padeda vykdyti bendradarbiavimą ir keistis informacija/patirtimi sprendžiant įvairius klausimus. Daugiau informacijos galima rasti Rūmų interneto svetainėje².

Ex post – programos uždarymo saugikliai

Programos laikotarpio pabaigoje Audito institucija peržiūri atliktus auditus ir savo baigiamojoje ataskaitoje pateikia nuomonę dėl galutinėje išlaidų suvestinėje deklaruotų programos išlaidų tikslumo ir atitikimo taisyklėms bei nuostatom. Audito institucija išsamiai aprašo veiksmus, kurių imtasi sistemoms tobulinti ir netinkamoms išlaidoms taisyti pagal nacionalinio audito arba Komisijos ir Europos Audito Rūmų auditų rekomendacijas. Komisija atidžiai išnagrinėja visas baigiamąsias ataskaitas ir prireikus paprašo pateikti daugiau informacijos arba atlikti papildomus auditus. Komisija taip pat gali atlikti pasirinktos programų imties auditus po programų uždarymo.

Išlaidas pagrindžiantys dokumentai turi būti saugomi ir prireikus pateikiami Komisijos, Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) ar Europos Audito Rūmų auditui trejus metus po programų uždarymo, tai yra iki 2017–2018 metų, išskyrus tuos atvejus, kai buvo panaudota dalinio programos uždarymo procedūra, sumažinanti dokumentų saugojimo laikotarpį baigtoms operacijoms, nurodytoms dalinio uždarymo deklaracijoje.

² <http://eca.europa.eu/portal/page/portal/cooperation>

5

Kas vyksta radus pažeidimų?

5.1 Už pažeidimų taisyklą pirmiausia yra atsakinga valstybė narė

Jei įgyvendinant projektą nevykdomos ES finansavimo taisyklės ar sąlygos, paprastai projekto išlaidos laikomos neapmokėtinomis arba „netinkamomis finansuoti“. Paramos gavėjui tuomet gali tekti grąžinti visas arba dalį gautų išmokų, priklausomai nuo „pažeidimų“ pobūdžio ir rimtumo.

Tokie pažeidimai taisomi pašalinant netinkamas išlaidas iš Komisijai teikiamų mokėjimo prašymų bei atšaukiant mokėjimus ir atsiimant išmokas iš paramos gavėjo. Už pažeidimų taisyklą ir lėšų atsiėmimą pirmiausia yra atsakingos valstybių narių institucijos. Komisija įsikiša tik nustatiusi, kad netinkamos išlaidos nebuvo pataisytos arba kad programos kontrolės sistema neveikia ir todėl kyla pavojus, jog pažeidimai neaptinkami.

Kai nacionalinės institucijos randa ir ištaiso pažeidimą, jos gali panaudoti atgautas programos lėšas kitiems projektams. Taip valstybės narės skatinamos diegti veiksmingas sistemas. Komisijai atliekant korekcijas, atitinkamai sumažėja ir ES lėšos visai programai.

Pažeidimai

Dažniausiai pasitaikantys pažeidimai yra išlaidas pagrindžiančių dokumentų, kurie turėtų būti saugomi audito tikslams, nebuvimas (pavyzdžiui, trūksta darbuotojų darbo laiko žiniaraščių, sąskaitų-faktūrų ar papildomų išlaidų apskaičiavimo koeficientų), pajamų neatskaitymas iš projekto išlaidų, neremiamų išlaidų, tokių kaip grąžinamo PVM, įtraukimas bei konkursų reikalavimų pažeidimai.

Tik nedidelę pažeidimų dalį sudaro sukčiavimo atvejai. Daugiausia pažeidimai atsiranda dėl aplaidumo ar taisyklių nežinojimo. Todėl reikalaujama, kad skirdamos finansavimą Valdančiosios institucijos užtikrintų, kad paramos gavėjai yra susipažinę su finansavimo sąlygomis ir turi siūlomam projektui valdyti ir vykdyti reikalingus gebėjimus.

Pranešimas apie pažeidimus ir finansines korekcijas

Iš šalių narių reikalaujama kas ketvirtį pranešti Europos kovos su sukčiavimu tarnybai (OLAF) apie pažeidimus, kurių suma siekia daugiau kaip 10 000 eurų ES lėšų. Kartą per metus jos taip pat turi pateikti Komisijai bendras visų praėjusiais metais atliktų finansinių korekcijų ir grąžintų lėšų sumas, tarp jų ir tas, kurios nesiekia OLAF praneštinų lėšų ribos.

Rastų pažeidimų tendencijos nagrinėjamos Komisijos metinėje ataskaitoje dėl Bendrijų finansinių interesų apsaugos pagal EB sutarties 280 straipsnį. Komisija taip pat viešai skelbia valstybių narių atliktų finansinių korekcijų sumas, parodydama, jog valstybių narių kontrolės sistemos dirba veiksmingai.

5.2 Kas vyksta Komisijai radus trūkumų kontrolės sistemoje?

Turėdama duomenų apie rimtus valstybių narių valdymo ir kontrolės sistemų darbo trūkumus arba su tam tikrais mokėjimų prašymais susijusius pažeidimus, kurių valstybė narė neužkardė, neaptiko ir neištaisė, Komisija gali oficialiai nutraukti mokėjimus atitinkamai programai arba pradėti finansinių klaidų taisymo procedūrą.

Mokėjimų nutraukimas ir sustabdymas

Regioninės politikos arba Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinių direktoratų generalinių direktorių įsakymu galima nutraukti mokėjimus neatnaujinamam laikotarpiui iki šešių mėnesių, iškart kai tik gaunama įrodymų apie rimtus sistemos trūkumus. Mokėjimai vėl atnaujinami, kai valstybė narė imasi reikiamų taisomųjų priemonių.

Mokėjimams sustabdyti reikalingas oficialus Komisijos sprendimas. Mokėjimai gali būti sustabdyti neribotam laikotarpiui.

Komisijos vykdomas finansinių klaidų taisymas

Jei valstybė narė nesugeba ištaisyti pažeidimo ar pašalinti sistemos trūkumo, Komisija gali oficialiu sprendimu taikyti finansinių klaidų taisymo procedūrą. Tokie sprendimai visuomet lemia atitinkamą ES finansavimo sumažinimą programai, nes valstybė narė nebegali perskirstyti atšauktų ES lėšų kitiems projektams.

Komisija gali taikyti finansinių klaidų taisymą išplėstiniu pagrindu sisteminėms klaidoms ir nustatyto dydžio korekcijas sistemos trūkumams ar pažeidimams, kurių finansinį poveikį apskaičiuoti sudėtinga, pavyzdžiui, pažeidimams viešųjų pirkimų srityje.

2000–2006 m. laikotarpiu (ir iki 2008 m. pabaigos) po Komisijos, Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) ir Europos Audito Rūmų auditų nustatytų finansinių korekcijų suma siekė daugiau kaip 3,15 milijardus eurų, iš kurių 2,6 milijardus eurų sudarė korekcijas valstybės narės patvirtino ir pritaikė pačios, ir tik likusios 0,55 milijardų eurų korekcijos buvo atliktos oficialiu Komisijos sprendimu.

Sanglaudos politikos kontrolės sistema Kaip sistema veikia 2007–2013 m. biudžetiniu laikotarpiu

Norint sužinoti daugiau...

Daugiau išsamios informacijos apie Sanglaudos politikos kontrolės sistemą ir susijusias sritis galima rasti http://ec.europa.eu/dgs/regional_policy/index_lt.htm

Europos Komisija, Regioninės politikos generalinis direktoratas
Padalinys B.1 – Komunikacija, informacija ir ryšiai su trečiosiomis šalimis
Raphaël Goulet
Adresas: Avenue de Tervuren 41, B-1040 Brussels
Faksas +32 22966003
Elektroninis paštas: regio-info@ec.europa.eu
Interneto adresas: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_lt.htm

Leidinių biuras

ISBN 978-92-79-09202-2

9 789279 092022